

Høringsinnspill til Humaniorameldingen

Den offentlige og den politiske samtalen om forskning i Norge handler mye om konkurranse innenfor forskning og utdanning – og preges av håp og krav om at norske universiteter skal nå høyere på internasjonale rankinglister. I all hovedsak går utviklingen i riktig retning. Om vi ser fremover, er det grunn til optimisme, ikke minst for de humanistiske fagenes vedkommende. I en periode da humaniora er gjenstand for hard kuttpolitikk i en rekke land, fra Danmark til Japan, har humanioras stilling i all hovedsak blitt opprettholdt i Norge. Utenlandske forskere som tidligere ville ha søkt seg til norske universiteter kun som steg på veien mot mer prestisjetunge akademiske sentre, blir værende. Miljøene er produktive, solide og sammensatte – og de er rimelige i drift. Norges posisjon i det internasjonale humaniora-systemet er i ferd med å bli mer betydningsfull enn noen gang: Her er et forsknings- og utdanningsfelt hvor norske miljøer kan bli verdensledende uten at det vil kreve store investeringer. En humanistisk motkonjunkturpolitikk på FoU-feltet vil kunne gi store gevinster.

Gjennom en fortsatt oppbygging av sterke, internasjonale forsknings- og undervisningsmiljøer vil humanioras plass i det akademiske fellesskapet bli styrket og klargjort. Til grunn både for vår Fritt Ord-initierte rapport *Hva skal vi med humaniora?* (2014) og dette supplerende innspillet, ligger en tanke om at humanioras egenart ikke bør være noe sentralt anliggende i videre diskusjoner. Det vi bør løfte frem i diskusjonene, er det bidraget humaniora kan yte og rollen humaniora kan spille, i en situasjon der det fremfor alt er *samarbeidet* mellom fagområdene som er viktig.

Et åpenbart dilemma for humaniora er at samtidens store spørsmål, slik de fremstår i politikk og medier, ikke er typiske humanioraanliggender. Der dannelse, nasjons- og identitetsbygging later til å ha vært oppgaver som i stor grad ble løst av de humanistiske fagene, har de stått mer håndfalne overfor klimakrisen, globalisering, internasjonal terrorisme og demografiske kriser av ulike slag. Slik kan det i hvert fall se ut. Nyere forskning har imidlertid vist klart nok at de gamle oppgavene var anliggender som langt overskred humaniora og som måtte løses i samspill mellom disipliner og kunnskapsfelt. Slik vil det også

være med de nye: Også dagens store spørsmål krever komplekse svar. De er samfunnsutfordringer som gjør det avgjørende å forstå kultur, historie, maktforhold, medier og kommunikasjon.

Av dette trekker vi to konklusjoner: For det første at **den samfunnsrelevante, problemrettede forskningen må bli mer tverrfaglig**, og at den må tenkes tverrfaglig fra grunnen av. **Forskningsrådets store satsninger må integrere humaniora i sine programmer og styrke kompetansen med hensyn til humanistisk forskning.** Ingen fagområder kan møte klimakrisen og de andre store utfordringene alene, og humaniora er særlig godt rustet til å analysere det kulturelle og samfunnsmessige ved dem. Vi tror det finnes en bred interesse for dette blant aktørene, men også en mangel på effektive grep som kan gi humaniora bedre plass innenfor de store satsningene. Vi foreslår derfor en arbeidsgruppe nedsatt av departementet, eventuelt i samarbeid med universitetene og NFR, som får i mandat å utarbeide konkrete forslag til humanistisk representasjon, og samspill med andre fagtradisjoner, i kommende utlysninger.

For det andre er det viktig – som det er påpekt i *Hva skal vi med humaniora?* – å anerkjenne humanioras beredskapsfunksjon. Enhver samfunnsendring, ethvert samfunnsproblem vil skape behov for nye samfunnsanalyser, kulturforståelser og kommunikasjonsmåter: Humanioras allmenne kompetanse på disse områdene må sees som den akutte kunnskapsressursen den er. Humanistiske forskere forvalter og bevarer **et enormt korpus av viten og erfaringer om språk, kultur, religion og atskillig annet** som stadig vil kunne aktualiseres og spisses i møte med nye situasjoner. Et tiltak for å synliggjøre slik beredskap og holde den parat, kan være å **styrke arbeidet for ytterligere ett eller to sentre for fremragende forskning** som møtesteder for norske og internasjonale tverrfaglige miljøer med en vesentlig humanistisk komponent (vi viser ellers til rapportens «Kapittel 7: Kursendringer og tiltak»). Like mye som de naturvitenskapelige fagene, studerer humaniora liv og livsformer. Det har alltid foregått et tett vekselspill mellom humaniora og naturvitenskapene, og det er vesentlig å legge til rette for at dette kan fortsette. Den nye satsningen på livsvitenskap ved UiO er lovende i så måte, men bare ett av mange mulige initiativer.

Det som er sagt ovenfor om forvaltning og bevaring av kunnskap er viktig for å forstå humanioras samfunnsrolle. Et annet av akademias og forskningspolitikkenes *buzzwords* for tiden er *innovasjon*, også det et begrep som fort marginaliserer humaniora, som tilsynelatende har en annen virkemåte: Først og fremst virker de humanistiske fagene til å bevare, forvalte og formidle eksisterende kunnskap og til å bygge opp det man må kunne kalle et samfunnsarkiv av viten og analyser. På kanskje paradoksalt vis er denne forvaltningsfunksjonen sentral for humaniora som en form for beredskap: Omgangen med felles utfordringer, med alt det som berører fellesskaper som samfunn og kultur, fordrer ikke bare ny kunnskap: Den gamle kunnskapen er ikke bare større; den er konstituerende for fellesskapene i seg selv. Men den må også (noen ganger raskt) kunne aktualiseres og gjøres relevant. Dette kan gjøres dels gjennom **styrking av tverrfaglig samarbeid**, dels gjennom et planmessig arbeid for å styrke **de humanistiske fagenes bånd til arbeidsliv og teknologiutvikling**, for å gi alle samfunnssektorer en kompetent og reflektert forvaltning av det vi vet sammen.

I dette inngår det selvsagt at **arbeidslivsrelevansen ved den humanistiske utdanningen styrkes**. Det bør legges bedre til rette for tverrfaglige akademiske grader, og vi bør stille høyere krav til de generiske ferdighetene utdannelsen gir: språk, fremstillingsevne, tekstanalyse, fortolkning, kommunikasjon, kritikk, retoriske ferdigheter. Disse ferdighetene må synliggjøres som hard og distinkt kompetanse på arbeidsmarkedet, og de må styrkes i akademia i samarbeid med skolen.

Kristin Asdal, Torkel Brekke, Mari Hvattum, Helge Jordheim, Tore Rem, Erling Sandmo, Espen Ytreberg